

Таємничі коди предків

Тематичний перегляд
до Дня вишиванки

Сектор абонементу художньої літератури
Наукової бібліотеки НУ «Запорізька політехніка» - 2024

16 травня Україна святкує Всесвітній День вишиванки, яка є символом краси та міцного здоров'я, щасливої долі, родинної пам'яті.

Це свято сприяє єдності і культурному відродженню всього багатонаціонального українського народу, зберігає споконвічні народні традиції етнічного вишитого одягу. Вишиванка – символ, який єднає українців незалежно від мови, якою вони спілкуються, віросповідання чи політичних поглядів.

Це національна святиня, яка несе в собі духовне багатство, високу мудрість і традиційний зв'язок багатьох поколінь. Це символ приналежності до роду та нації, ознака українськості, а у наш час ще й один із символів, за яким вирізняється УКРАЇНЕЦЬ у багатовимірному глобалізованому світі.

Вишиванка для українців не лише одяг, не лише вбрання, яке вдягають у найважливіші дні життя або на свята. Вона була символом сім'ї, відображала культурні цінності та надбання українського народу протягом століть.

Дівчата готували собі вишиванки як посаг, дарували вишиті сорочки коханому парубку. Тогочасну українську хату неможливо було представити без чарівної скрині з вишитими сорочками для господаря та господині – вишиванки були сімейним скарбом, а вміння прикрашати сорочки вишивкою – мистецтвом, що передавалося з покоління в покоління.

Кожен птах, кожна квітка, що прикрашає вишиванку, має своє символічне значення, спрямоване на добре та щасливе життя. Важливими є також правильно підібрані кольори: червоний, зелений, чорний. Створена руками, така вишиванка містить не тільки частинку душі того, хто її зробив, а ще є зв'язком між минулим, його традиціями, цінностями та сучасністю.

Мистецтво створення вишиванки стрімко розвивалося і в Київській Русі. У ті часи вишиті сорочки були дуже дорогими та доступними лише для багатіїв. Тож, існували спеціальні школи вишивальниць при школах і монастирях, які здебільшого працювали на замовлення знатних осіб. А згадки про особливе вбрання русинів можна знайти в записах багатьох мандрівників.

У часи розквіту українського козацтва, на рубежі XVI і XVII століть, українська вишиванка стає ніби своєрідною характеристикою для жінок: якщо парубок не міг вирішити з якою ж із дівчат йому починати відносини, він оцінював майстерність своїх потенційних обранець. Чим вправнішою рукодільницею була дівчина (малюнок на одязі мав бути рівним, яскравим, візерунчастим) – тим більш завидною вважалася наречена. Адже на той час, охайний чистий та розшитий одяг майбутнього чоловіка – це «обличчя» його дружини та й взагалі сім'ї.

Вишита сорочка була й оберегом для козаків, котрі боронили рідну землю від ворогів. На чужині сорочка зігрівала душу та зцілювала рани.

До речі, існує легенда, про особливе значення чоловічої вишиванки, як символу кохання. Її зміст полягає в тому, що чумаки довіряли прання своєї сорочки тільки одній єдиній дівчині. Іншим до такого сакрального ритуалу зась. Саме так чумак підтверджував вірність своїй коханій! Прання ж сорочки іншою жінкою підтверджувало факт зради. Ось чому про вишиванку, як символ вірності, у багатьох чумацьких піснях зустрічаються тези про "невипрану сорочку".

А ще існувала така традиція, якщо належало відправляти чоловіків на війну або зароджувалася якась епідемія: жінки поселення збиралися разом і вночі вишивали рушники. Вишивали в повному мовчанні з молитвами. Це було практично медитацією, своєрідним магичним ритуалом.

А ВИ ЗНАЛИ, ЩО...?

1. Перші вишивки мали здебільшого релігійний зміст і оберігали своїх власників від зла. Існували особливі вишиванки для релігійних ритуалів та святкових подій. Наприклад, дітям при народженні дарували вишиту сорочку, як оберіг від злих духів.
2. Давньогрецький історик Геродот стверджував, що вишивка прикрашала одяг скіфів, які довгий час мешкали на території сучасної України. Археологи навіть знайшли на Черкащині зображення чоловіків в українських національних костюмах, датовані VI ст. н. е.
3. Вишиванку завжди майстрували жінки, тому вона символізувала добро, любов і вірність. Одна з традицій зобов'язувала дівчат вишивати своїм нареченим сорочку до весілля.
4. Існує легенда, що чумаки довіряли прання своєї сорочки тільки одній єдиній дівчині. Так хлопець підтверджував вірність своїй коханій і нікого не допускав до такого сакрального ритуалу.
5. Першим ведучим, який з'явився під час прямого ефіру в вишиванці, став Андрій Шевченко. В такому вигляді він відкрив телемарафон "Ніч виборів" на "5 каналі". Згодом цю тенденцію підтримали й інші журналісти та телеведучі.
6. Дуже багато орнаментів сягають своїм корінням ще до язичницьких часів. Наприклад, знаки сонця, вітру чи громовиці.
7. Однією з найгарніших вишиванок вважають Борщівську. Її особливість полягає в тому, що вона рясно розшита чорними нитками. Навіть у Борщівському храмі знаходиться унікальна ікона, на якій зображена Марія, вдягнута саме в таку вишиванку.

